ĢENERĀLADVOKĀTES JULIANAS KOKOTES [*JULIANE KOKOTT*] SECINĀJUMI,
sniegti 2010. gada 2. septembrī[1]

I — Ievads

1. Izskatāmais lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu attiecas uz Padomes 2001. gada 28. maija Regulas (EK) Nr. 1206/2001 par sadarbību starp dalībvalstu tiesām pierādījumu iegūšanā civillietās un komerclietās[2] interpretāciju. Būtībā runa ir par jautājumu, vai pieprasījumu saņēmusī tiesa liecinieka nopratināšanu var padarīt atkarīgu no lieciniekа atlīdzības samaksas, kas jāveic pieprasījumu iesniedzošajai tiesai. Taču vispirms ir jānoskaidro, vai lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir pieņemams, jo iesniedzējtiesa lūguma iesniegšanas laikā, iespējams, nebija tiesīga to iesniegt.

1 — Oriģinālvaloda — vācu.

2 — OV L 174, 1. lpp. (turpmāk tekstā — "Regula Nr. 1206/2001"). Apvienotā Karaliste un Īrija saskaņā ar 3. pantu Protokolā par Apvienotās Karalistes un Īrijas nostāju, kas pievienots Līgumam par Eiropas Savienību un Līgumam par Eiropas Kopienas dibināšanu, ir informējušas, ka tās vēlas piedalīties šīs regulas pieņemšanā un piemērošanā (Regulas Nr. 1206/2001 preambulas 21. apsvērums).

II — Atbilstošās tiesību normas

A — *Savienības tiesības*

2. Regulas Nr. 1206/2001 preambulas 16. apsvērumā ir noteikts:

"Pieprasījuma izpildei saskaņā ar 10. pantu nevajadzētu būt par pamatu jebkādai nodokļu vai izmaksu atmaksāšanai. Tomēr, ja tiesa, kas saņem pieprasījumu, pieprasa atmaksāšanu, attiecīgajai tiesai nevajadzētu segt samaksu ekspertiem un tulkiem, kā arī izmaksas saistībā ar 10. panta 3. un 4. punkta piemērošanu. Tādā gadījumā tiesai, kas iesniedz pieprasījumu, ir jāveic vajadzīgie pasākumi, lai nodrošinātu atmaksāšanu bez kavēšanās. Ja ir nepieciešams eksperta atzinums, tiesa, kura saņem pieprasījumu, pirms pieprasījuma izpildes drīkst lūgt tiesai, kas iesniedz pieprasījumu, atbilstošu drošības naudu vai avansu izmaksu segšanai."

3. Regulas 10. pantā par vispārīgajiem noteikumiem attiecībā uz pieprasījumu izpildi ir noteikts:

"1. Tiesa, kas saņem pieprasījumu, izpilda pieprasījumu tūlīt vai, vēlākais, 90 dienās no brīža, kad saņemts pieprasījums.

2. Tiesa, kas saņem pieprasījumu, to izpilda saskaņā ar tās dalībvalsts tiesību aktiem.

[..]"

4. Regulas 14. pantā ir noteikts:

"1. Pieprasījumu nopratināt personu neizpilda, ja attiecīgā persona atsaucas uz tiesībām atteikties liecināt vai aizliegumu liecināt:

a) saskaņā ar tiesas, kas saņem pieprasījumu, dalībvalsts tiesību aktiem; vai

b) saskaņā ar tiesas, kas iesniedz pieprasījumu, dalībvalsts tiesību aktiem, un šādas tiesības ir norādītas pieprasījumā, vai, vajadzības gadījumā, pēc tās tiesas lūguma, kas saņem pieprasījumu, tās ir apstiprinājusi tiesa, kas iesniedz pieprasījumu.

2. Papildus pamatiem, kas minēti 1. punktā, pieprasījuma izpildi drīkst atteikt tikai tad, ja:

[..]

d) drošības nauda vai avanss, kas prasīts saskaņā ar 18. panta 3. punktu, nav samaksāts 60 dienās no brīža, kad tiesa, kas saņem pieprasījumu, ir lūgusi šādu drošības naudu vai avansu.

[..]"

5. Regulas 18. pantā ir noteikts:

"1. Pieprasījuma izpilde saskaņā ar 10. pantu nav pamats nekādai nodokļu vai izmaksu atmaksāšanai.

2. Tomēr, ja tiesa, kas saņem pieprasījumu, to lūdz, tiesa, kas iesniedz pieprasījumu, nekavējoties atmaksā:

— samaksu ekspertiem un tulkiem, [un]

— izmaksas, kas radušās, piemērojot 10. panta 3. un 4. punktu.

Pušu pienākumu segt šo samaksu vai izmaksas nosaka tās tiesas dalībvalsts tiesību akti, kas iesniedz pieprasījumu.

3. Ja ir nepieciešams eksperta atzinums, tiesa, kura saņem pieprasījumu, pirms pieprasījuma izpildes var lūgt tiesai, kas iesniedz pieprasījumu, atbilstošu drošības naudu vai avansu izmaksu segšanai. Visos citos gadījumos drošības nauda vai avanss nav pieprasījuma izpildes nosacījums.

Puses maksā drošības naudu vai avansu, ja tas paredzēts tās tiesas dalībvalsts tiesību aktos, kas iesniedz pieprasījumu."

B — *Starptautiski nolīgumi*

6. 1970. gada 18. marta Hāgas Konvencija par pierādījumu pieprasīšanu ārvalstīs civilajos un komerciālajos jautājumos (turpmāk tekstā — "Hāgas konvencija") nebija spēkā visās Eiropas Savienības dalībvalstīs. Ar Regulu Nr. 1206/2001 ir izveidots tiesiskais regulējums attiecībā uz visām dalībvalstīm [3], un šajā ziņā regula aizstāj Hāgas konvenciju, kas, starp citu, ir minēta arī regulas preambulas 6. apsvērumā.

7. Hāgas konvencijas 14. pantā ir noteikts:

"Lūguma vēstules izpilde nevar paaugstināt nodokļus vai jebkurus cita veida maksājumus.

Tomēr valstij, kas Lūguma vēstuli izpilda, ir tiesības prasīt lūgumu izteikušai valstij atlīdzināt maksājumus par ekspertu, tulku izmantošanu, kā arī maksājumus, kas radušies, izmantojot speciālu procedūru, ko prasījusi lūgumu izteikusī valsts, pamatojoties uz 9. panta 2. [daļu].

Lūguma izpildes institūcijai, kur likums nosaka pienākumu pusēm pašām nodrošināt pierādījumus, un kas nevar pati izpildīt lūgumu, var, saņemot piekrišanu no lūguma izteikušās valsts, iecelt personu, kas izpildīs šo lūgumu. Lūdzot šo piekrišanu, lūguma izpildes institūcijai ir jānorāda aptuvenie maksājumi, kas varētu rasties, izmantojot šo procedūru. Ja lūgumu izteikusī valsts dod piekrišanu, tai ir jāatlīdzina jebkuri maksājumi, kas radušies, bet bez šādas piekrišanas lūgumu izteikusī valsts nav atbildīga par maksājumu atlīdzināšanu."

3 — Izņemot Dāniju, skat. regulas 1. panta 3. punktu.

8. Hāgas konvencijas 26. pantā ir noteikts:

"Līgumslēdzēja valsts, ja tai tiek prasīts šādi rīkoties saskaņā ar Konstitūcijā noteiktiem ierobežojumiem, var prasīt valstij, kura izsaka lūgumu, atlīdzību par maksājumiem un izdevumiem, kas nepieciešami Lūguma vēstules izpildei, lai piespiestu personu ierasties sniegt pierādījumus, un par jebkuru pierādījumu kopiju.

Ja valsts ir izteikusi prasību saskaņā ar iepriekšējo paragrāfu, jebkura cita līgumslēdzēja puse var prasīt no šīs valsts atlīdzību par līdzīgiem maksājumiem un izdevumiem."

III — Fakti un prejudiciālais jautājums

9. Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu pamatā ir strīds starp *Artur Weryński* un *Mediatel 4B spólka z o.o. p*ar zaudējumu atlīdzību saskaņā ar līgumu par konkurences aizliegumu. Minētās tiesvedības ietvaros Polijas *Sąd Rejonowy dla Warszawy Śródmieścia* (iesniedzējtiesa), pamatojoties uz Regulu Nr. 1206/2001, 2009. gada 6. janvārī vērsās ar lūgumu Īrijas *Dublin Metropolitan District Court* nopratināt kādu liecinieku. Tiesa, kas saņēma pieprasījumu, saistībā ar lieciniека nopratināšanu prasīja avansā samaksāt EUR 40, kas saskaņā ar Īrijas tiesībām ir jāsamaksā lieciniekam viņa izdevumu segšanai, un ar 2009. gada 12. janvāra vēstuli aicināja Polijas tiesu samaksāt šo summu.

10. Ar 2009. gada 17. jūlija lēmumu iesniedzējtiesa apturēja tiesvedību un uzdeva Tiesai šādu jautājumu:

"Vai saskaņā ar Padomes Regulu (EK) Nr. 1206/2001 par sadarbību starp dalībvalstu tiesām pierādījumu iegūšanā civillietās un komerclietās tiesai, kas saņem pieprasījumu, ir tiesības prasīt no tiesas, kas iesniedz pieprasījumu, lieciniеku atlīdzības avansu vai nopratinātajam lieciniekam samaksātās atlīdzības atmaksāšanu, vai arī tai atlīdzība ir jāsedz no saviem finanšu līdzekļiem?"

11. Šīs Tiesas tiesvedībā rakstveida un mutvārdu apsvērumus sniedza Īrijas un Polijas valdības, kā arī Komisija. Rakstveida procesā piedalījās arī Vācijas, Somijas un Čehijas valdības.

IV — Juridiskais vērtējums

A — *Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu pieņemamība*

12. Vispirms ir jānoskaidro, vai lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir pieņemams.

1) Tiesas kompetence

13. Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu attiecas uz Regulu Nr. 1206/2001, kas ir pieņemta, pamatojoties uz EKL 61. panta c) punktu un 67. panta 1. punktu, kas ietverti EK līguma Trešās daļas IV sadaļā (Vīzu politika, patvēruma politika, imigrācijas politika un cita politika, kas saistīta ar personu brīvu pārvietošanos, tostarp tiesu sadarbība civillietās). Saskaņā ar EKL 68. panta 1. punktu lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu par tiesību aktiem, kas pieņemti, pamatojoties uz šo sadaļu, var iesniegt tikai tādas tiesas, kuru nolēmumus saskaņā ar attiecīgās valsts tiesību sistēmu nevar pārsūdzēt. Stājoties spēkā Lisabonas līgumam, EKL 68. pants ir svītrots, tāpēc šobrīd vairs nav šāda ierobežojuma tiesībām lūgt prejudiciālu nolēmumu [4].

14. Tiesā lūgums ir reģistrēts 2009. gada 23. jūlijā, tātad pirms Lisabonas līguma stāšanās spēkā. Tāpēc, pamatojoties uz tajā laikā spēkā esošo EKL 68. pantu, ir jānoskaidro, vai iesniedzējtiesa ir šāda veida pēdējās instances tiesa.

15. *Sąd Rejonowy dla Warszawy Śródmieścia* (rajona tiesa) ir pirmās instances tiesa, kuras lēmumus var pārsūdzēt *Sąd Okręgowy* (apgabaltiesa). Taču pēdējās instances tiesa EKL 68. panta 1. punkta ietvaros tiek noteikta tāpat kā EKL 234. panta 3. punkta gadījumā, pamatojoties uz konkrētu vērtējumu: arī zemāku instanču tiesas, kuru lēmumi konkrētajā

4 — Saskaņā ar Lisabonas līguma Protokola Nr. 36 (Par pārejas noteikumiem) 10. panta 1. punktu kā pārejas pasākums saistībā ar Savienības tiesību aktiem par policijas un tiesu iestāžu sadarbību krimināllietās, kuri ir pieņemti pirms tam, kad ir stājies spēkā Lisabonas līgums, joprojām paliek spēkā Tiesas ierobežotās pilnvaras. Saskaņā ar 10. panta 3. punktu 1. punktā minētais pārejas pasākums katrā ziņā zaudē spēku piecus gadus pēc tam, kad stājas spēkā Lisabonas līgums. Šajā ziņā arī nākotnē var rasties pašreiz izskatāmais jautājums par tiesību vērsties ar lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu ierobežojuma vēlāku izzušanu.

tiesvedībā nav pārsūdzami, ir pēdējās instances tiesas šīs normas nozīmē [5].

16. Kā jau esmu norādījusi savos secinājumos lietā *Tedesco*, tieši saistībā ar Regulu Nr. 1206/2001 ir jāņem vērā, ka faktu konstatēšana parasti ir zemāko instanču tiesu, nevis pēdējās instances tiesas uzdevums [6]. Lai Regula Nr. 1206/2001 vispār būtu pieejama Tiesas interpretācijai, pēdējās instances tiesas jēdzienu EKL 68. panta 1. punkta nozīmē nedrīkst interpretēt pārāk šauri. Tas it īpaši aizliedz uzskatīt, ka tikai augstākajām tiesām ir tiesības lūgt prejudiciālu nolēmumu.

17. Polijas valdība apgalvo, ka Polijas tiesībās iesniedzējtiesas lēmums par izmaksu atlīdzināšanu saistībā ar liecinieku nopratināšanu nav pārsūdzams.

18. Taču tiesa nekļūst par pēdējās instances tiesu EKL 68. panta 1. punkta nozīmē jebkura procesuāla pasākuma dēļ, ko tā nosaka ar nepārsūdzamu lēmumu. Nepārsūdzamajam starplēmumam ir jānoslēdz patstāvīga procedūra vai atsevišķa procedūras daļa, un prejudiciālajam jautājumam ir jāattiecas tieši uz šo procedūru vai procedūras daļu [7].

19. Jāšaubās, vai šajā gadījumā izskatāmie iesniedzējtiesas lēmumi par liecinieku nopratināšanu vai par atlīdzināmajiem izdevumiem atbilst šim patstāvīgas procedūras daļas kritērijam.

20. Galu galā neizskatītu var atstāt jautājumu, vai iesniedzējtiesa ir uzskatāma par pēdējās instances tiesu un līdz ar to tiesīga uzdot prejudiciālu jautājumu saskaņā ar EKL 68. panta 1. punktu. Kopš Lisabonas līguma stāšanās spēkā lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu katrā ziņā ir kļuvis pieņemams.

21. Ar Lisabonas līgumu tika atcelts EKL 68. panta 1. punkta ierobežojums attiecībā uz lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu. Attiecībā uz lūgumiem sniegt prejudiciālu nolēmumu par tiesību aktiem vīzu, patvēruma, imigrācijas un citu politiku jomā, kas saistītas

5 — Skat. manus 2007. gada 18. jūlija secinājumus lietā C-175/06 *Tedesco* (Krājums, I-7929. lpp., 21. un nākamais punkts), kā arī 2009. gada 25. jūnija spriedumu lietā C-14/08 *Roda Golf & Beach Resort* (Krājums, I-5439. lpp., 29. punkts) un ģenerāladvokāta Ruisa-Harabo [*Ruiz-Jarabo*] 2009. gada 5. marta secinājumus šajā lietā (28. un nākamie punkti).

6 — Skat. iepriekš 5. zemsvītras piezīmē minētos manus secinājumus lietā *Tedesco* (22. punkts).

7 — Skat. iepriekš 5. zemsvītras piezīmē minētos manus secinājumus lietā *Tedesco* (26. punkts).

ar personu brīvu pārvietošanos, tostarp par Regulu Nr. 1206/2001, tagad spēkā ir vispārējais tiesiskais regulējums par lūgumiem sniegt prejudiciālu nolēmumu saskaņā ar LESD 267. pantu. Tāpēc arī šajā jomā tiesības lūgt prejudiciālu nolēmumu ir arī zemāku instanču tiesām.

22. Lai arī Lisabonas līgums stājās spēkā tikai pēc lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu reģistrācijas Tiesā, Līguma par Eiropas Savienības darbību tiesiskais regulējums ir piemērojams šim lūgumam arī *ratione temporis*. Jautājumā par tiesībām vērsties ar lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu izšķirošs ir nevis lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu reģistrācijas datums, bet gan datums, kurā pieņemts nolēmums par šo lūgumu.

23. Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru procesuālie noteikumi ir jāpiemēro visām prāvām, kas tiek izskatītas brīdī, kad šādi noteikumi stājas spēkā, bet materiālo tiesību normas principā neattiecas uz situācijām, kas ir izveidojušās pirms šādu normu stāšanās spēkā [8]. Jautājums, vai šī judikatūra ir attiecināma uz noteikumiem par valsts tiesu tiesībām vērsties ar lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu, var palikt neatbildēts. Jo katrā ziņā no sākotnēji EKL 68. pantā paredzētā tiesību vērsties ar lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu ierobežojuma jēgas un mērķa izriet, ka sākotnēji nepieņemams lūgums vēlāk ir atzīstams par pieņemamu. Šī ierobežojuma mērķis bija pasargāt Tiesu no iespējamas pārslodzes saistībā ar pārmērīgu lūgumu sniegt prejudiciālus nolēmumus skaitu [9]. Papildus tam bija jānovērš, lai zemāko instanču tiesu lūgumi sniegt prejudiciālus nolēmumus nepamatoti nepaildzinātu valsts tiesvedības procesus.

24. Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu ierobežojuma atcelšana ar Lisabonas līgumu pierāda, ka dalībvalstis šādus draudus vairs nesaskata un, tieši otrādi, kā jau citos prejudiciālu nolēmumu procedūru gadījumos, arī procedūrās saistībā ar EK līguma bijušās IV sadaļas jomu vēlas paredzēt visām tiesām iespēju vērsties ar lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu. Lai šīs jomas lietās, kurām ir nepieciešama īpaša steidzamība, novērstu tiesvedības ieilgšanu, 2008. gadā visbeidzot tika ieviesta jauna steidzamības prejudiciālā nolēmuma tiesvedība [10]. Šāds apgriezts vērtējums liecina par to, ka par pieņemamu jāuzskata tāds lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu, kas ir saņemts pirms Līguma spēkā stāšanās, bet vēl nav izskatīts.

8 — Skat. arī 2006. gada 9. marta spriedumu lietā C-293/04 *Beemsterboer Coldstore Services* (Krājums, I-2263. lpp., 21. punkts) un 2007. gada 28. jūnija spriedumu lietā C-467/05 *Dell'Orto* (Krājums, I-5557. lpp., 48. un 49. punkts).

9 — Šajā ziņā skat. arī iepriekš 5. zemsvītras piezīmē minētos ģenerāladvokāta Ruisa-Harabo secinājumus lietā *Roda Golf & Beach Resort* (22. un nākamie punkti).

10 — Padomes 2007. gada 20. decembra Lēmums par grozījumiem protokolā par Tiesas Statūtiem; Grozījumi Tiesas Reglamentā, ko Tiesa pieņēmusi 2008. gada 15. janvārī (OV L 24, 29.1.2008., 39. lpp.).

25. Visbeidzot, lietderības apsvērumi un procesuālās ekonomijas princips liecina par to, ka tādi zemāko instanču tiesu lūgumi sniegt prejudiciālu nolēmumu, kas reģistrēti pārejas posmā īsi pirms Lisabonas līguma stāšanās spēkā un Tiesā tiek izskatīti tikai pēc minētā līguma stāšanās spēkā, ir uzskatāmi par pieņemamiem. Ja lūgums tiktu noraidīts tā nepieņemamības dēļ, galu galā tiesa, kas tikmēr ieguvusi tiesības uzdot prejudiciālu jautājumu, iesniegs to pašu jautājumu vēlreiz [11], kas izraisītu papildu administratīvu slogu un nevajadzīgu pamata lietas tiesvedības ilguma pagarināšanu.

26. Līdz ar to iesniedzējtiesa ir tiesīga vērsties ar lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu.

2) Prejudiciālā jautājuma atbilstība

27. Turpmāk ir jāpārbauda, vai iesniedzējtiesas uzdotie jautājumi ir atbilstīgi.

28. Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru par EKL 234. pantu, kas attiecas arī uz LESD 267. pantu, Tiesai un valsts tiesām sadarbojoties, tikai valsts tiesai, kas izskata prāvu un kas ir atbildīga par pieņemamo tiesas nolēmumu, ņemot vērā lietas īpašo raksturu, jānovērtē gan tas, cik lielā mērā prejudiciālais nolēmums ir nepieciešams sprieduma taisīšanai, gan arī Tiesai uzdoto jautājumu atbilstība. Tātad, ja uzdotie prejudiciālie jautājumi attiecas uz Savienības tiesību interpretāciju, Tiesai principā ir jāpieņem nolēmums [12], un līdz ar to spēkā ir pieņēmums par valsts tiesu uzdoto jautājumu atbilstību [13].

29. To var noraidīt tikai izņēmuma gadījumos, proti, ja ir acīmredzami skaidrs, ka lūgtajai interpretācijai par šajos jautājumos minētajām Savienības tiesību normām nav nekādas saistības ar pamata prāvas apstākļiem vai priekšmetu, ja izvirzītā problēma ir hipotētiska vai ja Tiesai nav zināmi faktiskie vai juridiskie apstākļi, kas nepieciešami, lai sniegtu noderīgu atbildi uz uzdotajiem jautājumiem.

11 — Tā tas notika *Martinez* lietā, kurā Tiesa ar 2009. gada 20. novembra lēmumu, tātad pirms Lisabonas līguma stāšanās spēkā, pamatojoties uz EKL 68. pantā noteikto ierobežojumu attiecībā uz tiesībām vērsties ar lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu, atzina savas kompetences neesamību (C-278/09, Krājums, I-11099. lpp.); iesniedzējtiesa lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu iesniedza vēlreiz 2010. gada 6. aprīlī (C-161/10).

12 — Skat. tostarp 1995. gada 15. decembra spriedumu lietā C-415/93 *Bosman* (*Recueil*, I-4921. lpp., 59. punkts) un 2006. gada 13. jūlija spriedumu apvienotajās lietās no C-295/04 līdz C-298/04 *Manfredi* u.c. (Krājums, I-6619. lpp., 26. punkts).

13 — 2005. gada 16. jūnija spriedums lietā C-105/03 *Pupino* (Krājums, I-5285. lpp., 30. punkts), 2008. gada 9. oktobra spriedums lietā C-404/07 *Katz* (Krājums, I-7607. lpp., 31. punkts) un 2010. gada 22. aprīļa spriedums lietā C-82/09 *Dimos Agios Nikolaos* (Krājums, I-3649. lpp., 15. punkts).

Izņemot minētos gadījumus, Tiesai principā ir pienākums lemt par tai iesniegtajiem jautājumiem par tiesību aktu interpretāciju [14].

30. Iesniedzējtiesa ar savu jautājumu vēlas noskaidrot, vai tiesai, kas saņēmusi pieprasījumu, tātad Īrijas *Metropolitan District Court*, ir tiesības pieprasīt avansu vai atlīdzību par liecinieku nopratināšanu vai arī tiesai, kas saņēmusi pieprasījumu, ir pienākums pašai segt šādus izdevumus.

31. Prejudiciālais jautājums šādā formulējumā attiecas vienīgi uz tiesas, kas saņēmusi pieprasījumu, darbībām un pienākumiem. Šajā ziņā atbildei nebūtu nekādas tiešas saistības ar iesniedzējtiesu. Ja ir šaubas par tiesas, kas saņēmusi pieprasījumu, pienākumiem, tad tieši šai tiesai ir jāvēršas Tiesā ar lūgumu interpretēt Regulu Nr. 1206/2001. Ja cieši pieturētos pie jautājuma formulējuma, tad jautājums nebūtu atbilstīgs prāvai, kas ir jāizlemj iesniedzējtiesai.

32. Taču iesniedzējtiesai patiesībā ir jāatbild uz jautājumu, cik lielā mērā tai pašai ir pienākums maksāt šādu avansu vai atlīdzināt izdevumus. Tātad runa nav tikai par jautājumu attiecībā uz kādas citas tiesas tiesībām un pienākumiem. Tiesas, kas saņēmusi pieprasījumu, tiesības un pienākumi ir tieši saistīti ar iesniedzējtiesas, t.i., tiesas, kas iesniedz pieprasījumu, tiesībām un pienākumiem. Šī iemesla dēļ uzskatu, ka lietderīgi jautājumu pārformulēt šādi: vai tiesai, kas iesniedz pieprasījumu, ir pienākums maksāt avansu vai arī vēlāk atlīdzināt izdevumus tiesai, kas saņem pieprasījumu.

33. Taču arī šādi pārformulēta prejudiciālā jautājuma gadījumā rodas vēl viens jautājums par Regulas Nr. 1206/2001 interpretācijas atbilstību šajā konkrētajā lietā. Jebkāda veida pienākums atlīdzināt par liecinieku nopratināšanu attiecas tikai uz savstarpējām attiecībām starp tiesu, kas saņem pieprasījumu, un tiesu, kas iesniedz pieprasījumu. Tas nerada tiešas sekas uz pamata prāvas iznākumu, kurā runa ir par tiesībām uz zaudējumu atlīdzību.

34. Arī Komisija ir norādījusi, ka prejudiciālais jautājums no pirmā skatiena šķiet nepieņemams, jo tas attiecas vienīgi uz tiesu savstarpējo sadarbību un līdz ar to uz iesniedzējtiesas administratīvo darbību, nevis tās lietu spriešanu.

35. Taču jautājums, vai tiesai, kas iesniedz pieprasījumu, ir pienākums maksāt avansu par liecinieku atlīdzību, lai tiesa, kas saņēmusi pieprasījumu, varētu šos lieciniekus nopratināt, katrā ziņā ir jāatzīst par atbilstošu.

14 — Skat. tostarp iepriekš 12. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu lietā *Bosman* (61. punkts) un 2006. gada 10. janvāra spriedumu lietā C-344/04 *IATA* un *ELFAA* (Krājums, I-403. lpp., 24. punkts).

Ja Īrijas tiesa, kas saņēmusi pieprasījumu, liecinieku nopratināšanai piemēro nosacījumu par avansa samaksu, Polijas tiesai, kas iesniegusi pieprasījumu, galu galā ir tikai iespēja atteikties no pierādījumu iegūšanas vai arī maksāt avansu izdevumu atlīdzināšanai, kas tai saskaņā ar Regulu Nr. 1206/2001, iespējams, nav jādara. Ja tā nemaksā avansu un liecinieks netiek nopratināts, tas var radīt tiešas sekas uz pamata prāvas gala lēmumu. Piemēram, papildu pierādījumu trūkuma dēļ tiesa varētu pieņemt lēmumu par pierādījumu sniegšanas pienākumu tā lietas dalībnieka labā, kas pieaicinājis ārvalsts liecinieku.

36. Daudz grūtāk ir novērtēt tāda jautājuma atbilstību, kas attiecas uz liecinieku izdevumu *vēlāku* atmaksāšanu. Ja šādos apstākļos tiesa, kas saņēmusi pieprasījumu, lieciniekus ir nopratinājusi, tad tiesa, kas iesniegusi pieprasījumu, to var izmantot pamata prāvas lēmumā. Jautājums par izdevumu atlīdzināšanu ir saistīts ar pamata prāvas lēmumu par izdevumiem, tāpēc tas nav acīmredzami uzskatāms par nenozīmīgu attiecībā uz pamata prāvas izlemšanu. Turklāt jāatgādina, ka vairums tādu jautājumu par Regulas Nr. 1206/2001 interpretāciju, kas ir saistīti ar pierādījumu iegūšanu, tikai netieši būs saistīti ar galveno lietu. Ja jautājumu atbilstībai izvirzītu pārāk augstas prasības, tad daudzās lietās regulas interpretācija prejudiciāla nolēmuma veidā būtu liegta.

37. Mutvārdu procesā Tiesā netika noskaidrots, vai iesniedzējtiesa jau samaksājusi Īrijas tiesas pieprasīto liecinieku atlīdzību. Iesniedzējtiesa par to neko nav teikusi. Taču arī pēc samaksas [15] prejudiciālais jautājums nekļūtu acīmredzami neatbilstošs. Ja samaksa nebūtu saderīga ar Regulu Nr. 1206/2001, rastos jautājums par atmaksu tiesai, kura iesniegusi pieprasījumu. Turklāt, lemjot par izdevumiem, atbilstošs būtu jautājums par tiesas, kas saņēmusi pieprasījumu, prasību segt izdevumus.

38. Tāpēc, manuprāt, jautājums gan par tiesas, kas iesniedz pieprasījumu, pienākumu maksāt avansu, gan par tās pienākumu atlīdzināt izdevumus ir atbilstīgs un līdz ar to pieņemams.

15 — Pēc mutvārdu procesa Īrijas un Polijas valdības savos rakstveida apsvērumos norādīja, ka iesniedzējtiesa ir samaksājusi liecinieku avansu EUR 40 apmērā.

B — *Par prejudiciālo jautājumu*

1) Avanss par liecinieku atlīdzību

39. Polijas tiesa ar savu prejudiciālo jautājumu būtībā vēlas noskaidrot, vai tai ir pienākums atlīdzināt izdevumus, kas radušies saistībā ar liecinieku nopratināšanu tiesā, kas saņēmusi pieprasījumu, vai nu tas būtu avansa veidā, vai arī šo izdevumu vēlāka atlīdzināšanas veidā.

40. Vispirms jākonstatē, ka izskatāmie lietas apstākļi saskaņā ar Regulas Nr. 1206/2001 1. panta 1. punktu ietilpst šīs regulas piemērošanas jomā. Vienas dalībvalsts tiesa civillietā lūdz citas dalībvalsts kompetento tiesu iegūt pierādījumus. Liecinieka nopratināšana regulas 4. panta 1. punkta e) apakšpunktā ir skaidri minēta kā viens no pieprasījuma priekšmetiem.

41. Saskaņā ar regulas 10. panta 2. punktu tiesa, kas saņēmusi pieprasījumu, to izpilda saskaņā ar savas dalībvalsts tiesību aktiem. Īrijas tiesībās ir noteikts, ka lieciniekam ir pienākums ierasties tiesā tikai tad, ja viņam iepriekš ir samaksāta atlīdzība par viņa izdevumiem (piemēram, ceļa izdevumi). Lietas dalībnieki ir vienisprātis, ka lieciniekam maksājamā atlīdzība nav atsakāma. Skaidrs nav tikai tas, vai tā ir jāmaksā tiesai, kas iesniegusi pieprasījumu.

42. Turpinājumā vispirms ir jānoskaidro jautājums, vai tiesai, kas iesniegusi pieprasījumu, var būt pienākums maksāt tiesai, kas saņēmusi pieprasījumu, avansu par liecinieku atlīdzību, lai pēdējā varētu nopratināt lieciniekus, citiem vārdiem, vai tiesa, kas saņēmusi pieprasījumu, var atteikt nopratināt lieciniekus tik ilgi, kamēr tiesa, kas iesniegusi pieprasījumu, nav samaksājusi avansu par liecinieku atlīdzību.

43. Īrijas valdība uzskata, ka, tā kā pieprasījuma izpilde notiek saskaņā ar Īrijas tiesībām, ar regulu ir saderīgi, ja lieciniekiem tiek nopratināti ar nosacījumu, ka iepriekš tiesa, kas iesniegusi pieprasījumu, ir samaksājusi liecinieku atlīdzību. Saskaņā ar Īrijas tiesībām lieciniekam ir pienākums liecināt tikai tad, ja viņam iepriekš ir samaksāta atlīdzība.

44. Pieprasījuma izpildes atteikuma pamati ir noteikti Regulas Nr. 1206/2001 14. pantā. Minētā panta 1. punkts attiecas uz pieprasījuma izpildes atteikumu, ja attiecīgajai personai ir tiesības atteikties liecināt vai aizliegums liecināt. 2. punktā ir minēti vēl citi pamati, kuru dēļ var atteikt pieprasījuma izpildi. Tā d) apakšpunktā ir minēts gadījums, kad nav samaksāta drošības nauda vai avanss, kas

prasīts saskaņā ar regulas 18. panta 3. punktu. Saskaņā ar šo normu avansu drīkst pieprasīt par eksperta atzinumu. Avansa prasība par liecinieka nopratināšanu šajā normā nav minēta.

45. Pieprasījuma izpilde ar nosacījumu, ka ir samaksāta atlīdzība par liecinieka izdevumiem, tikai tad nebūtu pretrunā regulas 14. pantam, ja tajā minētie atteikuma pamati nebūtu uzskaitīti izsmeļoši, bet gan tikai piemēra labad. Taču pret šādu normas izpratni liecina 14. panta 2. punkta formulējums. Tajā ir minēts, ka papildus pamatiem, kas minēti 1. punktā, pieprasījuma izpildi drīkst atteikt "*tikai* tad, ja [..]" [16]. Visbeidzot, arī regulas preambulas 11. apsvērumā ir uzsvērts, ka, lai nodrošinātu regulas efektivitāti, iespēja atteikties izpildīt pieprasījumu ir jāattiecina tikai uz stingri noteiktiem izņēmuma gadījumiem. No tā izriet, ka pieprasījuma izpildes atteikuma pamati 14. pantā ir uzskaitīti izsmeļoši.

46. Tāpēc tiesa, kas saņēmusi pieprasījumu, nav tiesīga liecinieku nopratināšanu veikt ar nosacījumu, ka iepriekš ir samaksāts avanss par liecinieku izdevumu atlīdzību. Līdz ar to tiesai, kas iesniegusi pieprasījumu, nav pienākuma maksāt šādu avansu.

2) Liecinieku atlīdzības atmaksāšana

47. Turpmāk ir jāpārbauda, vai tiesa, kas saņēmusi pieprasījumu, var prasīt, lai tiesa, kas iesniegusi pieprasījumu, vēlāk sedz liecinieku atlīdzību.

48. Regulas 18. panta 1. punktā ir noteikts, ka pieprasījuma izpilde nav pamats nekādai nodokļu vai izmaksu atmaksāšanai. Tāpēc izšķiroša nozīme ir tam, vai arī liecinieku atlīdzība ir kvalificējama kā nodokļi vai izmaksas šīs normas izpratnē.

49. Tiesa, kas saņēmusi pieprasījumu, un Īrijas valdība norāda, ka saskaņā ar regulas 10. panta 2. punktu tiesa, kas saņēmusi pieprasījumu, to izpilda saskaņā ar savas dalībvalsts tiesību aktiem. Saskaņā ar Īrijas tiesībām lieciniekiem tikai tad jāierodas liecināt tiesā, ja tie iepriekš ir saņēmuši atlīdzību par saviem izdevumiem. Par šādas atlīdzības maksāšanu ir atbildīga nevis tiesa, bet gan

16 — Izcēlums tikai šeit.

lietas dalībnieks, kas šo liecinieku aicina. Turklāt tie nav tiesāšanās izdevumi un tiesai tie nav jāsedz. Tas atbilst Īrijas civilprocesā paredzētajam sacīkstes principam.

50. Īrijas valdība uzskata, ka Regulas Nr. 1206/2001 18. panta 1. punkts attiecas vienīgi uz administratīviem izdevumiem, tātad izdevumiem, ko tiesa liek segt par savu darbību. Liecinieku izdevumi tajos neietilpst, jo tie ir tādi izdevumi, kas saskaņā ar Īrijas tiesībām ir jāsedz lietas dalībniekiem, un tie nav administratīvi izdevumi. Tā kā 18. panta 1. punkts nemaz neattiecas uz liecinieku izdevumiem, Regula Nr. 1206/2001 pieļauj, ka tiesa, kas saņēmusi pieprasījumu, lūdz samaksāt liecinieku izdevumus. Šādus izdevumus tad sedz vai nu tiesa, kas iesniegusi pieprasījumu, vai arī kāds no pamata lietas dalībniekiem.

51. Vispirms ir jāatzīst, ka izdevumu jēdziens Savienības tiesībās ir jānosaka autonomi un tas nevar būt atkarīgs no kvalifikācijas saskaņā ar kādas valsts tiesībām. Ja izdevumu jautājums katrā gadījumā būtu atkarīgs no izdevumu valsts jēdziena, tas būtu pretrunā regulas jēgai un mērķim ātri un vienkārši iegūt pierādījumus.

52. Manuprāt, nodokļu un izmaksu jēdzienā Regulas Nr. 1206/2001 18. panta 1. punkta nozīmē ietilpst arī atlīdzība, kas tiek maksāta lieciniekam, ko nopratinājusi tiesa, kas saņēmusi pieprasījumu.

53. Par to liecina jau pašas normas formulējums. 18. panta 1. punktā ir minēti "nodokļi" un "izmaksas". Ar "nodokļiem" saprot summas, kas ir jāmaksā par tiesas darbību, tātad tie ir Īrijas valdības minētie institucionālie izdevumi, bet ar "izmaksām" saprot tādas summas, ko tiesa procesa laikā maksā trešām personām, piemēram, ekspertiem vai lieciniekiem. Arī citas valodu redakcijas neļauj izdarīt secinājumu, ka 18. panta 1. punktam nebūtu jāietver liecinieku atlīdzība [17], jo to iespējams iekļaut katrā no minētajiem jēdzieniem.

54. Arī sistēmiska interpretācija liecina pret Īrijas valdības izpratni. Ja 18. panta 1. punkts tiešām attiektos tikai uz institucionāliem izdevumiem, tad kā izņēmums no šī principa 18. panta 2. punktā nebūtu jāparedz ekspertu

17 — Skat. franču valodā "frais" vai "remboursement de taxes ou de frais"; spāņu valodā "gastos" vai "abono de tasas o gastos"; angļu valodā "costs" vai "reimbursement of taxes and costs"; zviedru valodā "Kostnader" vai "avgifter och kostnader"; itāļu valodā "Spese" vai "rimborso di tasse o spese".

izdevumu atmaksāšana, kas arī varētu būt neinstitucionāli izdevumi Īrijas valdības izpratnē. Tie tad drīzāk nebūtu izdevumi regulas 18. panta 1. punkta nozīmē.

55. Dziļāku izpratni par izdevumu jēdzienu 18. panta 1. punkta nozīmē tā, lai tas attiektos arī uz liecinieku atlīdzību, sniedz arī regulas jēga un mērķis.

56. Regulas Nr. 1206/2001 mērķis saskaņā ar tās preambulas apsvērumiem [18] ir vienkārša, efektīva un ātra pārrobežu pierādījumu iegūšana. Pierādījumu iegūšanai citā dalībvalstī nebūtu jāizraisa valsts procesu kavēšana, tāpēc ar Regulu Nr. 1206/2001 tika izveidots visām dalībvalstīm [19] saistošs tiesisks regulējums, lai novērstu šajā jomā iespējamos šķēršļus.

18 — Skat. regulas preambulas 1., 2., 8., 10. un 11. apsvērumu.
19 — Izņemot Dāniju, skat. regulas 1. panta 3. punktu.

57. Avansa un atmaksāšanas pienākumi attiecībā uz liecinieku atlīdzību apgrūtina un palēnina pārrobežu liecinieku nopratināšanu. No otras puses, tā veido finanšu slogu dalībvalstij, kas saņēmusi pieprasījumu. Šajā ziņā tomēr ir jāielāgo, kā to norādījusi arī Somijas valdība, ka katra dalībvalsts var būt tāda dalībvalsts, kas gan saņēmusi, gan iesniegusi pieprasījumu, tādējādi maksājamie izdevumi galu galā izlīdzinās. Runa, protams, nav par precīzu summu izlīdzināšanos. Tas nemaz nav vēlams, bet, runājot par regulas mērķi, drīzāk vērā tika ņemts tas, ka var izveidoties finansiāla nevienlīdzība. Lai novērstu pārmērīgus trūkumus, īpaši lieli izdevumi, kā, piemēram, par ekspertiem un tulkiem, tika skaidri noteikti kā atmaksājami.

58. Iesniedzējtiesas pienākums maksāt atlīdzību var rasties tikai tad, ja ir piemērojams kāds no Regulas Nr. 1206/2001 18. panta 2. punktā minētajiem izņēmumiem.

59. Tajā ir paredzēta iespēja atmaksāt izdevumus par ekspertiem un tulkiem, kā arī izmaksas, kas ir radušās, piemērojot 10. panta 3. un 4. punktu. 10. panta 3. un 4. punkts attiecas uz gadījumu, kad pēc tiesas, kas iesniegusi pieprasījumu, lūguma attiecīgo pieprasījumu var izpildīt saskaņā ar īpašu formu, bet 4. punkts reglamentē pierādījumu iegūšanu,

izmantojot sakaru tehnoloģijas. Liecinieku atlīdzība šeit nav minēta. Liecinieku atlīdzības atmaksāšanas pienākums tikai tad būtu saderīgs ar regulu, ja šis atmaksāšanas atbrīvojuma izņēmumu uzskaitījums 2. punktā būtu kā piemērs. Pret to liecina regulas jēga un mērķis. Tās mērķis ir vienkāršot un paātrināt pārrobežu pierādījumu iegūšanu. Tāpēc 2. punktā minētie izņēmumi ir kvalificējami kā izsmeļoši.

60. Visbeidzot, arī regulas rašanās vēsture liecina par to, ka liecinieku atlīdzība nav atmaksājama. Saskaņā ar Regulas Nr. 1206/2001 preambulas 6. apsvērumu un 21. panta 1. punktu šī regula aizstāj Hāgas 1970. gada 18. marta Konvenciju par pierādījumu pieprasīšanu ārvalstīs civillietās un komerclietās (Hāgas konvencija), tāpēc interpretācijā var izmantot arī piemērojamās Hāgas konvencijas normas.

61. Regulas 18. pants saturiski atbilst Hāgas konvencijas 14. pantam. Tā 1. punktā ir noteikts, ka lūguma vēstules izpilde nevar paaugstināt nodokļus vai jebkurus cita veida maksājumus. Hāgas konvencijas 14. panta 2. punktā ir noteikts, ka valstij, kas izpilda lūguma vēstuli, ir tiesības prasīt lūgumu izteikušai valstij atlīdzināt maksājumus par ekspertu un tulku izmantošanu, kā arī maksājumus, kas radušies, izmantojot speciālu procedūru, ko prasījusi lūgumu izteikusī valsts, pamatojoties uz 9. panta 2. [daļu] [20]. Hāgas 1954. gada 1. marta Konvencijā civilprocesa jautājumos vēl bija skaidri noteikts [21], ka liecinieku atlīdzība principā ir atmaksājama. No paskaidrojošā ziņojuma par Hāgas konvenciju izriet, ka salīdzinājumā ar 1954. gada konvenciju apzināti ir jāsamazina lietas, kurās izdevumiem ir jābūt atmaksājamiem, tāpēc liecinieku izdevumu atmaksāšana, ņemot vērā šādu izdevumu parasti nelielās summas, tika apzināti svītrota [22]. Vienīgi konstitucionāls ierobežojums tika noteikts Hāgas konvencijas 26. pantā, saskaņā ar kuru līgumslēdzēja valsts var prasīt valstij, kura izsaka lūgumu, atlīdzību

20 — Papildus tam arī 14. panta 3. punktā ir noteikts vēl viens izdevumu pārņemšanas gadījums. Tajā ir noteikts, ka iestāde, kas nevar pati izpildīt lūgumu, var, saņemot piekrišanu no lūgumu izteikušās iestādes, iecelt personu, kas izpildīs šo lūgumu. Lūdzot šo piekrišanu, lūguma izpildes iestādei ir jānorāda aptuvenie maksājumi, kas varētu rasties, izmantojot šo procedūru. Lūgumu izteikusī iestāde, dodot piekrišanu, apņemas atlīdzināt radušos izdevumus.

21 — Skat. 1954. gada 1. marta Hāgas konvencijas civilprocesa jautājumos 16. pantu: "Tiesas uzdevuma izpilde nevar būt par iemeslu jebkādu nodevu vai izmaksu piedziņai. Tomēr, ja nav vienošanās, kas paredz citādu kārtību, valstij, no kuras pieprasa tiesas uzdevuma izpildi, ir tiesības prasīt, lai tiesas uzdevuma izpildes prasītāja valsts kompensētu tai izmaksas, kādas samaksātas lieciniekiem vai ekspertiem, kā arī kompensētu tiesu izdevumus, kādi radušies sakarā ar piespiedu līdzekļu piemērošanu pēc tiesu amatpersonas norādījuma, ja liecinieki neierodas tiesā labprātīgi, un izdevumus, kādi radušies saistībā ar šīs Konvencijas 14. panta otrās daļas piemērošanu".

22 — Skat. skaidrojošo ziņojumu no Philip W. Amram, *Explanatory Report on the 1970 Hague Evidence Convention*, I) daļa, ziņojums pieejams: http://hcch.e-vision.nl/upload/expl20e.pdf.

par izdevumiem, kas radušies saistībā ar atlīdzības maksāšanu nopratinātajai personai, ja to paredz šīs valsts procesuālās tiesības.

62. Apstāklis, ka Regulā Nr. 1206/2001 ir pārņemts Hāgas konvencijas 14. panta teksts, neiekļaujot tikai Hāgas konvencijas 26. pantā paredzēto konstitucionālo ierobežojumu, liecina par to, ka liecinieku atlīdzībai principā nav jābūt atmaksājamai. Tāpēc saskaņā ar Regulas Nr. 1206/2001 18. panta 1. punktu liecinieku atlīdzība principā nav jāatmaksā.

63. Iesniedzējtiesas jautājuma pēdējam aspektam, proti, vai tiesai, kas saņēmusi pieprasījumu, atlīdzība ir jāmaksā no saviem līdzekļiem, nav nozīmes attiecībā uz prejudiciālā jautājuma atbildi. Saskaņā ar 10. panta 2. punktu pieprasījums tiek izpildīts saskaņā ar dalībvalsts tiesībām. Šīs tiesības reglamentē arī jautājumu, kas un kā atlīdzina liecinieku izdevumus. Tā kā šis jautājums ir tikai prejudiciālā jautājuma pirmo divu daļu rezumējums, Tiesai uz to nav jāatbild atsevišķi.

V — Secinājumi

64. Līdz ar to iesaku uz *Sąd Rejonowy* prejudiciālo jautājumu atbildēt šādi:

Padomes 2001. gada 28. maija Regulas (EK) Nr. 1206/2001 par sadarbību starp dalībvalstu tiesām pierādījumu iegūšanā civillietās un komerclietās 14. un 18. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka tiesai, kas iesniegusi pieprasījumu, nav pienākuma maksāt tiesai, kas saņēmusi pieprasījumu, avansu par liecinieka atlīdzību vai vēlāk atmaksāt nopratinātajam lieciniekam samaksāto atlīdzību.